

До протоколу № 156
від 11 вересня 2024 року

Р І Ш Е Н Н Я

Про стан виконання завдання, визначеного абзацом четвертим пункту 2 розділу II. «Прикінцеві положення» Закону України від 21 грудня 2023 р. № 3534-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності», зокрема щодо розроблення оновленого пакету проектів законів про визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, спрямованих на повоєнну відбудову України, та конкретних механізмів їх забезпечення

Відповідно до статті 14 Закону України «Про комітети Верховної Ради України» щодо контрольних функцій комітетів, аналізу практики застосування законодавчих актів у діяльності державних органів, їх посадових осіб з питань, віднесених до предметів відання комітетів, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій (далі – Комітет) розглянув на своєму засіданні 11 вересня 2024 року питання щодо виконання Кабінетом Міністрів України завдання, визначеного абзацом четвертим пункту 2 розділу II. «Прикінцеві положення» Закону України від 21 грудня 2023 р. № 3534-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності», зокрема щодо розроблення оновленого пакету проектів законів про визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, спрямованих на повоєнну відбудову України, та конкретних механізмів їх забезпечення.

Правовою основою для формування і реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності є Конституція України, закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» та інші нормативно-правові акти, що регулюють відносини у цих сферах.

Формування державної політики щодо визначення переліків пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності регламентовано Законами України від 11 липня 2001 р. № 2623-III «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та від 08 вересня 2011 р. № 3715-VI «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні».

Важливо зазначити, що Верховною Радою України прийнято Закон України від 21 грудня 2023 р. № 3534-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності», яким переліки пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності доповнено напрямками: *національна безпека і оборона, технологічне оновлення та розвиток сфер національної безпеки і оборони* на період до 31 грудня року, наступного після року припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні».

Відповідно до абзацу четвертого пункту 2 розділу II. «Прикінцеві положення» вищезазначеного Закону Кабінет Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом повинен розробити та подати до Верховної Ради України оновлений пакет проектів законів про визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, спрямованих на повоєнну відбудову України, з визначенням конкретних механізмів їх забезпечення».

У межах контрольних функцій Комітет звернувся до Кабінету Міністрів України із запитом про отримання інформації щодо виконання норм зазначеного вище Закону.

Міністерство освіти і науки України (далі – МОН України) у відповідь на звернення Комітету від 12.01.2024 р. № 04-24/6-2024/9161/, а також відповідно до доручення Прем'єр-міністра України Д. Шмигала від 16.01.2024 р. № 1629/1/1-24, щомісячно інформувало Комітет про здійснену роботу щодо розроблення і подання до Верховної Ради України оновленого пакету проектів про визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, спрямованих на повоєнну відбудову України, з визначенням конкретних механізмів їх забезпечення (листи від 26.01.2024 р. № 1/1408-24; 01.03.2024 р. № 1/3646-24; 04.04.2024 р. № 1/5824-24; 31.05.2024 р. № 1/9714-24; 05.07.2024 р. № 1/11968-24; від 11.07.2024 р. № 1/12351-24 та 26.08.2024 № 1/15328-24).

МОН України зазначає, що потреба в оновленні законодавства про визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності є актуальною, оскільки діюча система формування таких пріоритетних напрямів визначається низкою проблем, зокрема:

перелік пріоритетних напрямів науки і техніки та перелік пріоритетних напрямів наукової діяльності дублюють один одного;

наявна система пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності є занадто громіздкою і розгалуженою та складається з понад 500 напрямів різних рівнів;

відповідно до діючого законодавства для формування пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки Кабінет Міністрів України розробляє і здійснює державну цільову програму прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку України, однак сьогодні розроблення нових державних цільових програм,

що потребують додаткового фінансування з державного бюджету, не відбувається (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2016 р. № 710); тематика наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що здійснюються на основі базового фінансування з державного бюджету, чітко прив'язана та визначається виключно пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки.

У матеріалах, надісланих МОН України, зазначено, що на основі аналізу законодавства про систему пріоритетних напрямів та проведених консультацій із заінтересованими сторонами, зокрема з Науковим комітетом Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, Національною академією наук України та національними галузевими академіями наук, представниками експертного середовища, щодо змін, яких потребує законодавство про пріоритетні напрями, підготовлено концепцію проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо оновлення системи пріоритетних напрямів у сферах наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності» (далі – Концепція законопроекту).

Для обговорення Концепції законопроекту у Комітеті 25 липня 2024 року була проведена нарада за участі народних депутатів, представників секретаріату Комітету з представниками МОН України та головою Наукового комітету Національної ради з питань розвитку науки і технологій, під час якої обговорено низку питань, зокрема:

узгодження позиції щодо наявності одного чи двох окремих переліків пріоритетних напрямів науки і техніки та інноваційної діяльності;

проведення прогнозно-аналітичних (форсайтних) досліджень у сферах наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;

окреслення шляхів реалізації Концепції законопроекту;

визначення суб'єкта розроблення і затвердження оновленого пакету пропозицій щодо пріоритетних напрямів науки і техніки та інноваційної діяльності та подання його до Верховної Ради України;

необхідність проведення консультації та обговорення положень Концепції законопроекту з Міністерством цифрової трансформації України, зокрема щодо визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та механізмів їх реалізації тощо.

За результатами наради в Комітеті, консультацій з Міністерством цифрової трансформації України та Науковим комітетом Національної ради з питань розвитку науки і технологій МОН України подало до Комітету доопрацьовану Концепцію законопроекту та інформаційну довідку до неї (лист МОН України від 09.09.2024 № 1/16203-24).

Концепцією законопроекту передбачено внесення змін до Законів України від 11 липня 2001 р. № 2623-III «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та від 21 грудня 2023 р. № 3534-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності», а також до цілої низки законів України, які враховують запропоновані Концепцією законопроекту зміни.

Зокрема, в інформаційній довідці зазначено, що Концепцією законопроекту передбачено такі зміни:

1. *Запровадження нової моделі фінансування наукових досліджень і розробок.* Передбачено визначити, що відповідно до пріоритетних напрямів здійснюватиметься виконання наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, фінансування яких відбувається за кошти державного бюджету на загальнодоступній конкурсній основі, тоді як базове фінансування основної діяльності наукових установ та наукових досліджень закладів вищої освіти має здійснюватися без обмеження їх тематики пріоритетними напрямами.

2. *Впорядкування системи пріоритетних напрямів, яка є занадто розгалуженою.* Визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і технологій, які затверджуються на рівні Закону, на довгостроковий період (6 років), та пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що визначаються постановою Кабінету Міністрів України на середньостроковий період (3 роки).

3. *Зміна механізму оновлення пріоритетних напрямів.* Формування нових пріоритетних напрямів має відбуватися на основі результатів прогнозно-аналітичних (форсайтних) досліджень, які проводитимуться регулярно, що даватиме можливість визначати актуальні тенденції розвитку науки і технологій та забезпечувати оновлення пріоритетних напрямів на науково обґрунтованій основі з урахуванням потреб держави та реального сектору економіки, пріоритетів Європейського дослідницького простору та наявних можливостей і потенціалу української науки на виконання відповідних досліджень і розробок.

4. *Пріоритетні напрями інноваційної діяльності визначатимуться Кабінетом Міністрів України в стратегічних документах державної політики щодо розвитку сфери інноваційної діяльності в Україні у вигляді переліку галузей,* яким надається підтримка, як пріоритети в секторах економіки зі значним інноваційним потенціалом. При цьому, визначення розгалужених трьохрівневих (загальнодержавних, галузевих і регіональних) середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності не передбачається. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» пропонується визнати таким, що втратив чинність.

Враховуючи вищезазначене, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій відзначає таке:

1. *Кабінет Міністрів України у 6-місячний термін, визначений абзацом четвертим пункту 2 розділу II. «Прикінцеві положення» Закону України від 21 грудня 2023 р. № 3534-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності», не розробив та не подав до Верховної Ради України оновлений пакет проектів законів про визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, спрямованих на повоєнну відбудову України, з визначенням конкретних механізмів їх забезпечення.*

2. У Концепції законопроекту передбачено внесення змін до Закону України від 11 липня 2001 р. № 2623-III «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», зокрема додаванням положень, що регламентують визначення поняття «пріоритетні напрями інноваційної діяльності» та переліку пріоритетних

напрямів інноваційної діяльності Кабінетом Міністрів України (ст. 2, 7), що не відображено у самій назві Закону.

Разом з тим, виникає питання щодо процедури, механізмів та термінів визначення Кабінетом Міністрів України пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в секторах економіки зі значним інноваційним потенціалом.

Тому доцільно розглянути можливість подати назву вищезазначеного Закону України у редакції «Про пріоритетні напрями розвитку науки і технологій та інноваційної діяльності».

3. Комітет звертає увагу на *неврегульованість питання щодо скасування переліку пріоритетних напрямів інноваційної діяльності.* У Концепції законопроекту зазначений лише перелік пріоритетних напрямів розвитку науки і технологій (ст. 3). Разом з тим, положеннями Концепції законопроекту передбачено Закон України від 08 вересня 2011 р. № 3715-VI «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» визнати таким, що втратив чинність (зміни до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», ст. 9. «Прикінцеві положення»). У такому разі необхідно було б у Концепції законопроекту зазначити перехідний період, у який діятиме перелік пріоритетних напрямів інноваційної діяльності до його оновлення Кабінетом Міністрів України.

4. Концепцією законопроекту передбачено внесення змін до Закону України від 21 грудня 2023 року № 3534-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності», що передбачає:

встановлення терміну Кабінету Міністрів України для забезпечення підготовки проектів законів та інших нормативно-правових актів, спрямованих на оновлення системи пріоритетних напрямів у сферах наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності *до вісімнадцяти місяців* з дня набрання чинності зазначеним Законом;

до 30 червня року, наступного після року припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 р. № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», Кабінету Міністрів України забезпечити підготовку у визначений законодавством спосіб пропозицій щодо пріоритетних напрямів у сферах наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, спрямованих на повоєнну відбудову України, з урахуванням конкретних механізмів їх забезпечення та реалізації.

Варто зазначити, що *вказані терміни потребують обґрунтування.*

5. Концепція законопроекту потребує техніко-редакційних правок.

1) Внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»:

- у абзаці четвертому підпункту 4 пункту третього статті 9. «Прикінцеві положення» необхідно коректно зазначити номери частин, а саме частини «четвертої» замінити на «другої», тому пропонуємо абзац четвертий підпункту 4 пункту третього статті 9 подати у редакції:

«у пункті 3 частини першої статті 39, пункті 3 частини першої статті 41, пункті 3 частини першої статті 43, пункті 7 частини **другої** статті 45, пункті 1 частини 5

статті 48, частині другій статті 49 та частині першій статті 56 слова «науки і техніки» замінити словами «науки і технологій».

Заслухавши інформацію Голови Комітету С. Бабака, заступника Міністра освіти і науки України Д. Курбатова, голови підкомітету з питань науки та інновацій Комітету В. Колюха, Голови Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій О. Антонюк, народного депутата – члена Комітету І. Кириленка, першого Віцепрезидента Національної академії правових наук України О. Бандурки, Віцепрезидента Національної академії наук України О. Рафальського та, враховуючи вищезазначене, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій вирішив:**

1. Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

1.1. Вжити невідкладних заходів з метою виконання завдання, визначеного абзацом четвертим пункту 2 розділу II. «Прикінцеві положення» Закону України від 21 грудня 2023 р. № 3534-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності», зокрема щодо розроблення оновленого пакету проектів законів про визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, спрямованих на повоєнну відбудову України, та конкретних механізмів їх забезпечення, а також подати зазначені проекти законів до Верховної Ради України.

2. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України:

2.1. Доопрацювати Концепцію законопроекту, в тому числі з урахуванням зауважень і пропозицій, зазначених у цьому рішенні.

2.2. Вжити невідкладних заходів з метою виконання завдання, визначеного абзацом четвертим пункту 2 розділу II. «Прикінцеві положення» Закону України від 21 грудня 2023 р. № 3534-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності» зокрема щодо розроблення оновленого пакету проектів законів про визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, спрямованих на повоєнну відбудову України, та конкретних механізмів їх забезпечення.

3. Щомісячно інформувати Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій про стан підготовки проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо оновлення системи пріоритетних напрямів у сферах наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності».

4. Контроль за виконанням цього рішення покласти на Голову Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій С. Бабака.

Голова Комітету

Сергій БАБАК